

A küldetéses ember

A ma hetvenéves Balczó András nyugtalanító gondolataihoz

Olimpia zajlik, egyelőre az ország szellemi és morális állapotát híven leképező éremínséggel. Az öttusázóktól ezúttal is sokat remélünk: Vörös Zsuzsák és Balogh Gáborék szeretnék a nagy pentatlonnemzedék nyomdokaiba lépni. Van abban valami jelszerű, hogy a Nemzet Sportolója, egy tizennégy évvel ezelőtti közvélemény-kutatáson minden idők legjobb magyar sportemberének választott Balczó András épp az olimpiai küzdelmek alatt ünnepli hetvenedik születésnapját. Vitathatatlan, már-már héroszi teljesítménye ellenére sokak által vitatott ember. Nehéz ember. Hívó ember. Küldetéses ember.

CSONTOS JÁNOS

Balczó tíz világbajnoki címe és három olimpiai aranya tette általános kedvencé, de a Kósa Ferenc által rendezett Küldetés című dokumentumfilm avatta élő legendává. Bemutatásakor már visszavonult az aktív versenyzéstől, és új, méltó feladatot keresett; a közvélemény már oda is ajándékozta neki a szövetségi kapitányságot szeretett sportágában. A masszív kádárizmusban azonban az evangélikus lelkész párton kívüli fia enyhén szólva nem volt megbízható káder. Mehetett tíz évre belovaglóknak a Nemzeti Lovardába. Nem csoda, hogy a meglepő mozisiker hamar túlnőtt a sport világon: mire Aczél Györgyék pár hét múltán észbe kaptak, és levetették műsorról, majd egymillióan váltottak jegyet a Balczó-filmre. A pótlólagos cenzúra a diktatúra szemszögéből teljességgel érthető: az egyszerű, normális gondolkodás rendszerellenes kritikának hatott. Mi tagad, az is volt: átfogó erkölcskritika. És ma is az.

Balczó András azért nem kívánatos személyiség a vulgárliberális világrendben, mert kritizáltjai ellencsapásként nem élhetnek vele szemben olyan könnyedén a jól bevált jellemgyilkolás fogásaival. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a mögötte álló, már-már felfoghatatlan teljesítményt, hitet, akaratot, tekintélyt. Ellenlábás sajtója sok tekintetben hasonlít Papp Lajos vagy Makovecz Imre kommunikációs kezeléséhez: őket is bajos ügy bagatellizálni, megmosolyogni vagy önhatalmúlag nem létezőnek tekinteni, hogy a hazai torz politikai korrektséget messze figyelmen kívül hagyó, javíthatatlanul teljesítményközpontú külföld megítélése szerint mindeközben mégiscsak ők a magyar ugaron a legnagyobb élő szívsebész meg építész. Balczó igazsága fokozottan fájnak a képmutatás lovagjainak, hiszen tevékenysége jócskán túllépte a rutinszerű politikai véleménynyilvánítás határait: jószívről prédikátorként járja az országot és a határon túli magyar közösségeket. Az elvtársurak meg verhetik a fejüket a falba: ha picit nagyobb alúbbak, megúszhatták volna egy szimpla szövetségi kapitánysággal. Rosszul kalkuláltak. Balczó András, kinőve a decens olimpiai élménybeszámoló szűkös skatulyáját, több mint ezer közönségelálikozón van túl, ahol az öttusa világmodelljéből kiindulva, roppant csökönnyösen idejétműltnak bélyegzett dolgokról beszél: hitről, akaratról, Istenről és Lucifer-

ről, sőt a nemzet túlélési esélyeiről, amelynek legfontosabb feltételét az abortusz elleni hadüzenetben látja. (Négy éve, a rendszerváltó kormányok abortuszpolitikája elleni tiltakozásul nem ment el a Nemzet Sportolója díj átadására sem. „Úgy gondoltam, hogy ott kézfogások sora várna rám” – nyilatkozta. A pénz elfogadta, hiszen a nemzettel nincs baja.)

Balczó sikeres térítő: gyorsan megnyeri közönségét tiszta és logikus nézeteinek. Szokatlan ez az egyenesség a mai sanda, nyakatekert, amorális világban. Finoman fogalmazva nem kedvelik az emberi szabadságjogok felkent profétái, mert az embert Isten teremtményének tartja, minden erényével és bűnével egyetemben. Isten pedig nemcsak embert alkotott, hanem emberiséget is. Közösséget. Nemzetet. S ez globálisan és „világézetileg semleges”, ugyebár, nem igazán piacokonform. Még az akarat is Isten ajándéka – idézi Balczó *Prohászka Ottokár* utolsó prédikációját, ami közben az oly sokat rágalmozott püspököt elszólitotta az Úr. Problematikus dolog ez: akarat dolgában nehéz vitába szállni egy sokszoros öttusabajnokkal.

Balczó nem olyan ember, aki vizet prédikál és bort iszik. Hitvesével, *Császár Mónikával*, a müncheni olimpiai bronzérmes tornászával tizenkét gyermeket nevelnek. Nem terveztek ennyit, de nem is szálldak szembe az isteni tervvel. Ugyanez az isteni terv (no meg a pitiáner létező szocializmus) nem akarta öt öttusameszternek. A Kósa-filmben ugyanis éppen olyan nyugtalanító dolgokat mondott, mint később a róla könyvet íróknak, *Dávid Sándornak* és *Kocsis L. Mihálynak*. Kapitányként erkölcsös tartományt vizionált egy erkölcstelen országban. Emlékezetes továbbá egy élő rádióinterjúja, amelynek nyomán internetes heccclapok még antiszemita is kikiáltották. „Mindenkiben ott az a gyermek, az az ártatlan: azt igen, azt lehet szeretni. Benne van mindenkiben. De ezen az alapon a totyogó kis *Sztálint* is szeretni kell. Meg a pajeszos kis zsidó fiút, *Ariel Saront*. De nem azt a későbbi politikust, aki halomra öli a palesztinokat” – fogalmazott egy helyütt. Megbírálták, mondván, hogy egy hithű kereszténynek a tömeggyilkosokat is szeretni kell. Bizony, nagy paradoxon ez; de mindegyik monoteista vallás dilemmája.

Csupán szemelgetnék megszívlelendő gondolataiból. Még a Küldetésben mondta: „Addig szépek az én elveim is, ameddig hatalommá nem fajulnak.” Fontolóra vehető bármely gyakorló politikus. Olykor meg költőien láttatók a hasonlatai: „Régen, amikor a hidakat felépítették, a tervezőmérnöknek a terhelési próbánál alá kellett állnia, és ha a híd leszakadt, ő se maradt szárazon. (...) Leszakadóban van a híd, mégis mindenki úgy csinál, mintha semmi sem történt volna. És én az ilyen magatartást sokkal nagyobb átoknak tartom, mint magának a hídnak a leszakadását.” Vajon honnan olyan ismerős ez a kép? Pedig állítólag már demokrácia van. A kedvencem mégis ez: „A mai kormány az én szememben egy kicsit olyan, mintha *Matuska Szilveszter* lenne a MÁV igazgatója vagy a közlekedési miniszter.” De a mai országgrontóknak bizonyára kellemetlen szembesülniük azzal is, hogy „a kommunizmus, a szocializmus,

Balczó András, a müncheni olimpia bajnoka a levegőben

FOTÓ: MTI

a liberalizmus, a baloldaliság: az istentagadás fedőnevei. Ha az MSZP-nek van is úgynevezett hívó tagozata, az csak olyan, mintha a rókáknak lenne egy tyúkvédelmi tagozata.” Most komolyan: tegye fel a kezét az, aki szerint nem olyan!

Balczó szerint „egy forradalmár vagy egy hazáját védő katona sokkal többre képes, mint egy zsoldoshadsereg katonája”, és én ezt úgy fordítom le, hogy a trendek ellenére a hazafiság kifetődőbb, mint a hazátlan kozmopolitizmus. Ugyanakkor Balczó azt is mondja, hogy „a röghöz kötést, a szabadság megvonását merényletnek tartom nemcsak az emberi szellem ellen, hanem a sport szelleme ellen is”. Haza és szabadság: a kettő csak együtt ér valamit. Vegyük birtokba a világot, de legyen hová hazatérnünk.

A Nemzet Sportolóját nem lehet kitagadni a nemzetből, de elviselni is nehéz kényelmetlen igazságait. Mondjuk hát, hogy egy nemzeti idol ne pártpolitizáljon – bár demokráciákban nem tiltja az ilyesmit az alkotmány. „Azt kérdeztem az idézett interjúban, a december ötödikei népszavazás előtt: hol vannak most az MSZP nagy humanistái. Hol lapítanak? Így, ezzel a kifejezéssel. A lelkiismeretük helyén frakciófegyelem van? Pártfegyelem? Nem gondolnak arra, hogy tükörbe kell nézni borotválkozásnál december ötödike után? Pedig éppenséggel most kellene elbődülniük. Bent ülnek a parlamentben, és hallgatásukkal azokat hitelesítik, akik mindazt tagadják, ami az ő egész eddigi életüknek a vezérfonala volt. Hiszen tudjuk korábról, hogy mi a véleményük Trianonról, a határon túl rekedt magyarságról. Hogy mit jelent nekik a nemzet. Hogy jelent valamit, ellentétben párttársaik túlnyomó többségével.” Vagy lehet-e vitatkozni egy ilyesfajta sommás összefoglalással? „A demokrácia intézményeit megkaptuk kilencvenben. Boldogok voltunk, hogy a sorsunkat a kezünkbe vesszük. Közben kiderült, hogy a demokrácia a látszateltetés államformája, amelyet a pénzvilág ural.” Mi nem igaz ebből? A látszat? A pénzvilág?

Az orvosság erre a történelmi családottságra sokféle lehet; pillanatnyilag a hitnél, az erkölcsösségnél nem mutatkozik életképebb ajánlat. Balczó nem vakbuzgó: neveltetése ellenére ateista világnézetből tért meg. „Mikor a fővárosba kerültem, teljesen biztos voltam benne, hogy nincs Isten. Egyszer, 1962-ben a Dunaparton sétáltam. Jött egy ismerős motorcsónakkal. Felkiabálta, hogy meghalt édesapám. És akkor, két perc alatt világgossá vált előttem, hogy Isten létezik. Tudtam. Mint egy megfellebbezhetetlen igazságot. Nem látszik, mégis valóság. Akár a szerelem.” Nem racionális érvelés, de hát a költészet sem az, mégis igaznak gondoljuk. Mintha egyenes volna az út az öttusától a lelki tusán át a hitig.

Persze a világnézeti semlegesség hívei ilyenkor visítoznak, holott az ateizmus is csak hit, ha negatív előjelű is. S valahogy azt eredményezi, hogy nem lesz belőle nemzet, nem lesz belőle ország, nem lesz belőle boldogság sem. Faramuci módon épp a hívó Balczó András kínálja a tiszta és logikáját az irracionális téboly ellen: „Egy lehetőség van. Kinek-kinek külön, a maga helyén megfordulni, és azt mondani, hogy a kétszer kettő az pontosan négy. Ezelőtt húsz évvel azt mondták rá, hogy öt vagy három: adni vagy venni akartak. Aztán finomodott az idő, és a nyolcvanas évek vége felé azt mondták, hogy kétszer kettő 4,1 vagy 3,9. De hogy pont négy, se több, se kevesebb: ez a mai napig vörös posztó. Kimondani a tejjre, hogy fehér, s a koromra, hogy fekete: ez a mai napig sem megy.”

Talán próbáljuk meg: higgyünk a hetvenévesnek. Hátha a kétszer kettő józansága hull ránk.

Balczó András hetvenedik születésnapja alkalmából hálaadó szentmisét celebrál Alberti Árpád atya augusztus 17-én, vasárnap 10 órától a rákospalotai Magyarok Nagyszonyja-templomban (XV., Bácska u. 3.). A mise utáni köszöntő közreműködői: Fekete György belsőépítész, Budai Ilona népdalénekes és Oberfrank Pál színművész.

Zuschlagosodási veszély fenyegeti a civil alapprogramot

UGRÓ MIKLÓS

A Magyar Köztársaságnál is jobban működő demokráciákban az állam és a politikai pártok kevésbé telepsznek rá a polgárok életére, viszont sokkal nagyobb szerepük van a civil önszerveződéseknek. Némely naiv demokraták szerint azonban annál inkább érvényesülnek a demokrácia elvei, minél sokoldalúbbak és működőképesebbek a civil szervezetek, minél kevésbé támaszkodnak az állam kegyeire, minél kevésbé függnek a pártoktól.

Vannak olyan társadalmi feladatok, amelyeket jobb, ha civilek végeznek, s nem várnak öltre tett kézzel a túlzásfolt és nehézkes állami intézmények mocsanására. Ez persze nem jelenti azt, hogy civileknek kell ellátniuk állami funkciókat, de kiszínezhetik, kiegészíthetik, megtölthetik

élettel azokat. Nagyon egyszerű példánál maradván: a bűntüdozés és az igazságszolgáltatás állami feladat, de a polgárorség vagy az ahhoz hasonló szervezetek nagyon nagy haszonnal járulhatnak hozzá a hivatalosok munkájához. Ugyanakkor eme közhelyes példából is élesen kiviláglik, hogy miért is rossz az, ha a pártok szoros befolyásuk alá vonják, s ott tartják a civil szervezeteket. Nincs annál rettenetesebb – megint egy triviális példát említek –, mint ha egy lakóközösség csak akkor képes összeszedni a környezetében felgyűlt szemetet, ha előzőleg végig kúsza-másza a képviselői demokrácia összes kanosszáját, s a lakók többségi szimpátiája szerint a hulladékot a kormányval vagy az ellenzékkal azonosítja. Persze mindez a demokrácia ABC-je, és ezt meg annak is illenék tudnia, aki a diktatúrában volt a „nép bizalmából kinevezett demokratikus veze-

tő”. A jelek szerint azonban mifelénk ez sem ennyire egyértelmű.

A napokban újraindult a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA) civil jelöltállítás procedúrája. Azok a szervezetek, amelyek bejelentkeznek a rendszerbe, egy-egy képviselőt küldhetnek az elektori gyűlésekre, ahol megválasztják a program tanácsának és kollégiumainak civil delegáltjait. Ez nagyon bonyolult hangzik, ami nem véletlen, hiszen a megválasztottak majd beleszólhatnak abba, hogy melyik NCA-nál pályázó civil szervezet kapjon egy kis pénzt, és főként, hogy mennyit? A látszólagos bonyolultság azonban más nézőpontból már-már primitív egyszerűsége vált: az a fontos, hogy az MSZP-hez kötődő, a szocialistákkal szimpatizáló, az ő pályoltatásukat elfogadó pályázók jussanak támogatáshoz, mert a civil is csak úgy igazi, ha szocialista. 2005-ben, a választásokat megelőző esztendőben *Végvári Imre*, az MSZP szervezési igazgatója körlevelet küldött a helyi MSZP-szervezetekhez, valamint a megyei központokhoz, biztatva kedves barátait arra, hogy minél több hozzájuk közel állót juttassanak be a majdani testületekbe, hiszen a megválasztott elektoroknak az elkövetkező időszak forráselosztásában döntő szerepük lesz.

A felhívás akkor nagyon is éles fülekre és értő lelkekre talált, mert 2004–2007 között mindig akadt rászoruló és méltányolható szocialista kötődésű, azaz „független, pártsemleges és a köz javát szolgáló”, tetőtől talpig civil szervezetek, amelyek között azt az évi hétmilliárd forintocskát szétoszthatták. Kaptak aztán pénzt bőven a Zuschlag-féle jótékonyági vállalkozások, továbbá a hozzájuk hasonlatos egyéb demokráciatéményesek. S vajh kerülhet-e jobb helyre közpénz, mint vidéki diszkók fejlesztésére vagy ifjú szocik táborúzeinek élesztésére? *Nyakó István* szóvivő pedig rögvést felvilágosította a kíváncsi világot, hogy a szocialisták pártja soha nem titkolta: jó kapcsolatokat kíván ápolni a civil szervezetekkel, s közülük is különösen azokkal, amelyek működésükben, értékvilágukban felmutatják a baloldaliság és a baloldal alapvető értékeit. Magyarán ez azt jelenti, hogy képesek jó hatásokkal lenyúlni a közpénzeket.

Most új választások előtt áll az NCA, s bizony féltő, hogy ez további Zuschlagosodást jelent, vagyis a szocialisták még mélyebb benyomulását a civil szférába, a civil önszerveződések újabb térvesztését, a közvetlen, tulajdonképpen az igazdi demokrácia kormányzati meggyengítését.